

Magazine

Cosun

NR. 2

2024

04

**Investeren in CO₂-reductie
is ook gezond eigenbelang**

06

**Boeren met
klimaatmaatregelen**

11

**Groei en
verduurzaming
bietenareaal**

125 jaar

Cosun

Cosun on tour in Brussel

Meer en meer van de wettelijke randvoorwaarden, waarmee Cosun en haar leden te maken hebben, vinden hun oorsprong in Brussel. Cosun verkent op welke manier de belangen van de coöperatie daar het best kunnen worden behartigd. Daarom brachten voorzitter Arwin Bos en CEO Hans Meeuwis samen met Public Affairs-manager Arjan van Dijk op 4, 5 en 6 maart een bezoek aan een aantal Europese instellingen. In gesprekken met Europarlementariërs, een aantal directoraten van de Europese Commissie, de Nederlandse permanente vertegenwoordiging en diverse Europese brancheorganisaties zijn actuele Europese ontwikkelingen besproken. Daarnaast is gesproken hoe kan worden samengewerkt om tot een realistisch Europees beleid te komen dat kan rekenen op draagvlak bij ondernemers.

Yoghurt met Tendra®

Sinds kort is er plantaardige yoghurt te koop met daarin het fava-eiwit Tendra® van Cosun. De yoghurt is van het Zweedse merk Oatly, dat wereldwijd een reputatie heeft als producent van havermelk. Voor Cosun Protein is de introductie van de plantaardige yoghurt met het Tendra®-ingrediënt een belangrijke stap in de verdere ontwikkeling van de afzetmarkt voor veldboneneiwit.

Onderscheidend eiwit

Plantaardige voeding is een groei-markt. Tendra® onderscheidt zich van andere plantaardige eiwitten door zijn milde smaak en goede oplosbaarheid. Mede dankzij het Tendra®-eiwit krijgt de yoghurt een textuur die vergelijkbaar is met die van yoghurt op zuivel-basis. De Oatly-yoghurt is te koop bij Albert Heijn.

Cosun Protein was eind april met Tendra® ook aanwezig op de Plant FWD in Amsterdam, een tweedaagse samenkomst van food innovators. De beurs is een ontmoetingsplek voor startups, scale-ups, bedrijven, retailers, food services, onderzoekers en beleidsmakers.

Aanmelden N-mineraalproject

Dit voorjaar zijn er bij zo'n duizend Cosun-telers al N-mineraalbodem-monsters genomen. Het doel is telers meer inzicht te geven in de bodemvoorraad en uitspoeling van nitraat te voorkomen. Telers kunnen zich nog aanmelden voor de najaars-bemonstering. Aanmelden kan via: <https://groeikracht.cosun.nl/n-min>.

Het volgende Cosun Magazine besteedt extra aandacht aan Groeikracht Cosun en het N-mineraalproject.

Index

Van de voorzitter.....	3
Investeren in CO ₂ -reductie is ook gezond eigenbelang	4
Boeren met klimaatmaatregelen	6
De Zoete Groet brengt leden en medewerkers samen	8
Het weer bepaalt	10
Groei en verduurzaming bietenareaal.....	11
IRS-informatie.....	12
Kort Nieuws.....	16

Contact

Cosun

Postbus 3411
4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Cosun Beet Company agrarische dienst

Postbus 100
4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst@cosunbeetcompany.com
www.cosunleden.nl

Colofon

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Cosun Beet Company, IRS, Michel Heerkens, Twan Wiermans, David Stevens (DSPH, Image Builders), Jacob Melissen

Foto-omslag

Coöperatielid Eric van der Spelt uit Steenberg en zijn zoon Daniël (9)

Basisontwerp

Wardtaal / Breda

Opmaak en druk

Drukkerij Roelofs, Enschede

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2024

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Nieuwe ronde, nieuwe kansen

Beste collega's,

Na een ingewikkeld teeltseizoen vorig jaar zijn we nu bezig met een nieuw voorjaar. Een mooie tijd, waarin de gewassen opnieuw de grond in gaan en alles weer langzaam gaat groeien en bloeien. Het is ook een periode van plannen maken en proberen de beste keuzes te doen. Is de grond al bekwaam? Wat gaat het weer de komende dagen doen? Is het wijs om de randen op te zoeken of beter om nog even af te wachten? Uiteindelijk komt het daarbij aan op vakmanschap en ervaring. En vaak ook een beetje durf! Wat we in elk geval weten, is dat elk jaar weer nieuwe uitdagingen geeft, maar zeker ook nieuwe kansen biedt. Ook weten we dat het weer steeds extremer wordt als gevolg van klimaatverandering.

Een klimaatuitdaging

Klimaatverandering heeft voor ons, boeren ingrijpende gevolgen. Het gaat dan bijvoorbeeld om lange periodes van droogte of om juist grote regenperiodes en de uitdagingen die dit geeft om goede gewassen te oogsten. Maar klimaatverandering is ook een grote uitdaging voor onze coöperatie. Het heeft bijvoorbeeld een impact op onze grondstoffenvoorziening. Het creëert marktverstoring en soms ook nieuwe marktkansen. Klimaatverandering raakt potentieel dus ook het verdienmodel van onze coöperatie en van u. Mede daarom voelt Cosun de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan het tegengaan van klimaatverandering. In onze strategie staat dat we de uitstoot van broeikasgassen vanuit onze activiteiten sterk willen beperken. Hierop loopt een fors investeringsprogramma. De realiteit is dat niet iedere investering in emissiebeperking

ook meteen een goed financieel rendement oplevert.

Toch is het nodig dat we dergelijke investeringen doen om uiteindelijk onze CO₂-doelstellingen te kunnen halen. We hebben hierin al mooie stappen gezet. Cosun Beet Company is bijvoorbeeld internationaal koploper als het gaat om de reductie van het energiegebruik en de CO₂-emissie per ton geproduceerde suiker. Toen de energieprijzen door het dak schoten als gevolg van de oorlog in Oekraïne heeft zich dit dubbel en dwars terugbetaald. Het overheidsbeleid is erop gericht in de toekomst de uitstoot van broeikasgassen fors te belasten. Een investering in energiebesparing kan daardoor vandaag misschien niet goed 'rekenen', maar in de toekomst juist wel, omdat we hiermee zware heffingen ontlopen. Tegelijkertijd kennen emissiereducerende projecten lange doorlooptijden. De belangrijkste oplossing voor ons moet komen van de elektrificering van onze productieprocessen. Hierbij lopen wij aan tegen netcongestie. Het is belangrijk dat de overheid dit probleem voortvarend oppakt. Anders komen onze reductiedoelstellingen in gevaar. Net als voor andere duurzaamheidsthema's geldt dus ook hier, dat Cosun het niet alleen kan. We hebben ook een daadkrachtige overheid nodig die meer werk maakt van uitvoeringskracht. In onze contacten met de overheid blijven we hier aandacht voor vragen.

Cosun-festival

Voor u zal de aandacht deze weken vooral gericht zijn op het voorjaarswerk. Ik wens u toe dat deze werkzaamheden voorspoedig verlopen en hun vruchten afwerpen. Hiernaast vraag ik graag ook uw aandacht voor de festiviteiten in het kader van het 125-jarig bestaan van Cosun. U kunt zich via de uitnodiging die u per e-mail van ons heeft ontvangen, nog opgeven voor het Cosun-festival op 8 en 9 juni. Het beloven twee mooie en gezellige dagen te worden. Zo zijn er muziekoptredens van artiesten als Kris Kross Amsterdam, Marco Schuitmaker, The Dirty Daddies en Tiktok Tammo. Kinderen kunnen genieten van Fien & Teun en dierenexpert Floris Göbel, meedoen aan kook- en knutselworkshops of een ritje maken in een reuzenrad. De broodtrommel kan thuis blijven, want Cosun verzorgt het eten en drinken. Ik hoop van harte dat u erbij kunt zijn, want dit feest wordt voor u als lid georganiseerd. En bedenkt: de volgende kans komt pas weer over 25 jaar!

Arwin Bos
voorzitter

'Investeren in energiemaatregelen was altijd al belangrijk en dat blijft het'

Investeren in CO₂-reductie is ook gezond eigenbelang

Cosun maakt goede vorderingen met de terugdringing van de CO₂-emissie. Sinds vorig jaar is alle stroom voor de Europese vestigingen groene stroom. China volgt uiterlijk in 2025. Dit jaar gaat bij Rixona in Venray de eerste e-boiler in bedrijf. Aan een verdubbeling van de biovergistingscapaciteit wordt gewerkt, net als aan het grootschalig gebruik van warmtepompen in de suikerfabrieken.

Stapsgewijs komt het doel van 45% emissiereductie in 2030 ten opzichte van het referentiejaar 2018 dichterbij, maar: "Er is nog een behoorlijke weg te gaan, want de CO₂-emissie moet uiteindelijk terug naar vrijwel 0 in 2050", zegt Johan Dijkstra, manager CO₂-reductie en Milieu van Cosun. De beperking van de CO₂-emissie is niet vrijblijvend. Elk bedrijf in de EU is wettelijk verplicht te werken aan energiebesparing. Door de CO₂-heffing zit Cosun bovendien met een flinke kostenpost die nu al vele miljoenen euro's per jaar kost. "Als we niks doen, zal dat bedrag richting 2030 oplopen naar tientallen miljoenen", vertelt Dijkstra. Investeren in beperking van de CO₂-emissie is alleen daarom al ook gezond eigenbelang, zegt hij. Cosun is met name door de suikerproductie een grootverbruiker van energie. "In de hele keten zijn de bedrijven bezig met duurzamer produceren door verlaging van de CO₂-footprint. Dat geldt voor onze concurrenten en leveranciers, maar dat verwachten ook de klanten van ons", vult Maria Proença hem aan. De uit Portugal afkomstige Proença is sinds 1 januari als programmamanager specifiek verantwoordelijk voor het verder ontwikkelen en realiseren van de zogeheten scope 1- en scope 2-plannen voor de Cosun-bedrijven. Scope 1 gaat over de CO₂-emissie van de fabrieken. Scope 2

betreft de 'vergroening' van de ingekochte energie. De CO₂-emissie wordt steeds meer ook een factor bij bijvoorbeeld een overname of een uitbreiding van een fabriek en bij het ontwerp van een nieuwe, zoals die van Aviko in Poperinge en in China. "Dit zogeheten 'Green-by-Design' is vrijwel altijd goedkoper dan achteraf reductiemaatregelen te moeten treffen", aldus Dijkstra.

Reductieresultaten

"Investeren in energiemaatregelen was altijd al belangrijk en dat blijft het. Energie is immers een flink deel van de kostprijs", vertelt Dijkstra.

Met de nu gerealiseerde overschakeling op groene stroom is in scope 2 inmiddels een emissiereductie gerealiseerd van ruim 80.000 ton CO₂, oftewel ongeveer 10% van de scope 1 en scope 2-emissies samen ten opzichte van 2018. De groene-stroomdoelstelling voor de Cosun-bedrijven in Europa is twee jaar eerder gerealiseerd dan voorzien. In scope 1 is sinds 2018 een reductie gerealiseerd van ongeveer 6%.

De reductiewinst moet nu vooral komen van energie-efficiëntieverbeteringen, de inzet van meer biogas en van de vervanging van aardgas door groene elektra.

In de suikerfabriek in Hoogkerk is twee jaar geleden een stap gezet met de ingebruikname van de zogeheten 8-trapsverdamping. Die zorgt voor een CO₂-reductie van 13.000 ton. Door de hoge energieprijzen van de afgelopen jaren was de investering onvoorzien snel terugverdiend. Ook op andere productielocaties, zoals Anklam, Rixona Venray en Aviko Steenderen wordt goede voortgang geboekt. Volgende grote reductiestappen in de suikerfabrieken zijn te realiseren door te investeren in grootschalige warmtepompen. Dat zijn grote investeringen die veel voorbereidingstijd vergen.

Primeur

Dit jaar worden kleinschalige emissiereductie-investeringen gedaan bij Aviko in Steenderen en Sensus in Roosendaal. Ze leveren in totaal 4.000 ton CO₂-vermindering per jaar op. Dit jaar gaat bovendien in de Rixona-fabriek in Venray ook de eerste e-boiler draaien. "Dat is op termijn ruim 20.000 ton CO₂-reductie", aldus Dijkstra. "Die e-boiler is een primeur voor Cosun. Het is het grootste CO₂-reductieproject tot dusver", zegt hij ook.

De komende jaren zullen op diverse locaties meer van dergelijke 'e-investeringen' volgen. Overigens blijft bij Rixona ook de oude, gasgestookte boiler in gebruik. "Je bent zo flexibeler. Al naar gelang de behoefte en de lage, soms negatieve, prijs van elektriciteit kunnen we dan switchen van energiebron", aldus Johan.

"De horizon voor de huidige investeringen en CO₂-doelen is 2030, maar we moeten naar klimaatneutraal in 2050. We denken dus ook al na over de periode 2030-2040", zegt Maria Proença. Om het einddoel te kunnen halen is meer procesinnovatie nodig. Dat kost tijd. "Dit soort projecten heeft doorgaans een lange ontwikkelingstijd omdat je de risico's van de nieuwe technologie vooraf volledig moet kennen en beheersen", aldus Maria.

Meer biogas

Ook in biovergisting wordt komende jaren geïnvesteerd. De huidige biovergisters bij de suikerfabrieken produceren groengas voor het vrachtwagenpark en biogas voor de suikerproductie. Een opwerkingsinstallatie zorgt ervoor dat het biogas buiten de campagne ook geschikt is voor levering aan het aardgasnet. Cosun heeft plannen ontwikkeld om de komende jaren de biovergistingscapaciteit meer dan te verdubbelen, met

nieuwe capaciteit bij Rixona-Venray en uitbreiding bij de suikerfabrieken in Hoogkerk, Dinteloord en Anklam. Als grondstof voor de nieuwe biovergisters wordt onder andere de reststroom uit aardappelen en bieten gebruikt. "In de biovergisting en de verwaarding van dergelijke reststromen heeft Cosun potentieel sterke kaarten met nieuwe businesskansen, omdat deze stromen per definitie al een lage CO₂-footprint hebben", aldus Johan.

Complexere energie-inkoop

De energievoorziening van Cosun bestaat nu uit aardgas, biogas/groengas, biomassa en groene stroom van wind- en zonne-energie. "In de toekomst komt daar wellicht waterstof bij", vertelt Maria. Door alle maatregelen en investeringen wordt de energievoorziening van de fabrieken steeds meer hybride en flexibel. Het aanbod aan groene stroom van wind- en zonne-energie fluctueert. Dat vraagt bij de inkoop om goede stuurmanskunst in een steeds complexer en dynamischer wordende energiemarkt. Energiezekerheid staat voorop, net als de beste inkoopprijs. Een voordeel is dat Cosun op de grote vestigingen deels kan terugvallen op eigen stroomproductie via warmtekrachtinstallaties en (bio)gas.

'We moeten naar klimaatneutraal in 2050'

Energieprijzen veranderen per uur. Om op elk moment over de goedkoopste energiebron te kunnen beschikken moet in de fabriek snel omgeschakeld kunnen worden. Het vereist een intensief samenspel tussen de inkoop en de businessgroepen en een daarop ingerichte procesautomatisering in de fabrieken. Cosun heeft hiertoe een speciaal Cosun Power Team geformeerd. "Het gaat er om hoe je strategisch het beste kunt inspelen op de veranderende energiebehoefte en een veranderende energiemarkt. En hoe je kosteneffectief inspeelt op nieuwe kansen en dus ook in de toekomst over groene energie kunt blijven beschikken", licht Dijkstra het doel toe. Ook langjarige contracten met wind- en zonne-energieleveranciers horen daarbij.

Stroom van de boerderij

Bij de inkoop van groene stroom wordt ook gekeken naar de mogelijkheden van inkoop van groene elektriciteit bij leden en telers. "Het zou een mooie manier kunnen zijn om als coöperatie de keten te versterken", zegt Dijkstra. "Ketens verduurzamen doe je met telers, klanten en toeleveranciers samen. Dat kun je niet alleen doen. Het moet wel zodanig gebeuren dat iedere schakel in de keten er voordeel van heeft. Dat is de uitdaging."

Ton Schönwetter
redacteur

Johan Dijkstra en Maria Proença in de fabriek in Dinteloord

Boeren met klimaatmaatregelen

Het klimaat wordt bij steeds meer telers een factor om extra rekening mee te houden. Bert Merx en Eric van der Spelt spelen er op hun bedrijf ieder op hun eigen wijze op in.

Bert Merx uit Bocholtz is een ervaringsdeskundige als het gaat om wateroverlast. In het Zuid-Limburgse heuvelland vormt de afspoeling van de vruchtbare lössgrond een probleem. Het heeft geleid tot een ploegverbod en aanvullende teeltmaatregelen. Bert past daarom al vele jaren niet-kerende grondbewerking (NKG) toe. “Je zag de bodem weerbaarder worden. Bovenin zit meer organische stof. De slempgevoeligheid neemt af. Anderzijds maakt NKG je wel afhankelijker van glyfosaat”, vertelt hij. Het alternatief was eco-ploegen, maar dat werkte niet naar tevredenheid. “Het moeilijke met eco-ploegen is, dat dit in het heuvelland maar mag tot 12 centimeter diep. Je hebt dan te weinig zwarte aarde op het onkruid”, zegt hij.

Drempels

Bert teelt zijn aardappelen op (verruigde) ruggen met daartussen om de negentig centimeter drempeltjes om water vast te houden. Dat zorgt voor meer infiltratie. De drempels houden zeker 7,5 kuub water extra vast. Bert: “Het geeft significante meeropbrengsten. Ook telers op zandgrond doen dat nu. Niet tegen de afspoeling, maar om het beregeningswater op zijn plek te houden.” Bert zet ook houten schotten in de stroombanen om de afstroming te vertragen en de infiltratie te bevorderen. Bij één perceel heeft hij een dam van een halve meter hoog aangelegd om alsnog overlast door afspoeling in de ernaast liggende buurtschap te voorkomen.

“Ook beregenen is een dingetje”, zegt hij. “Er zijn geen waterputten. Ik moet

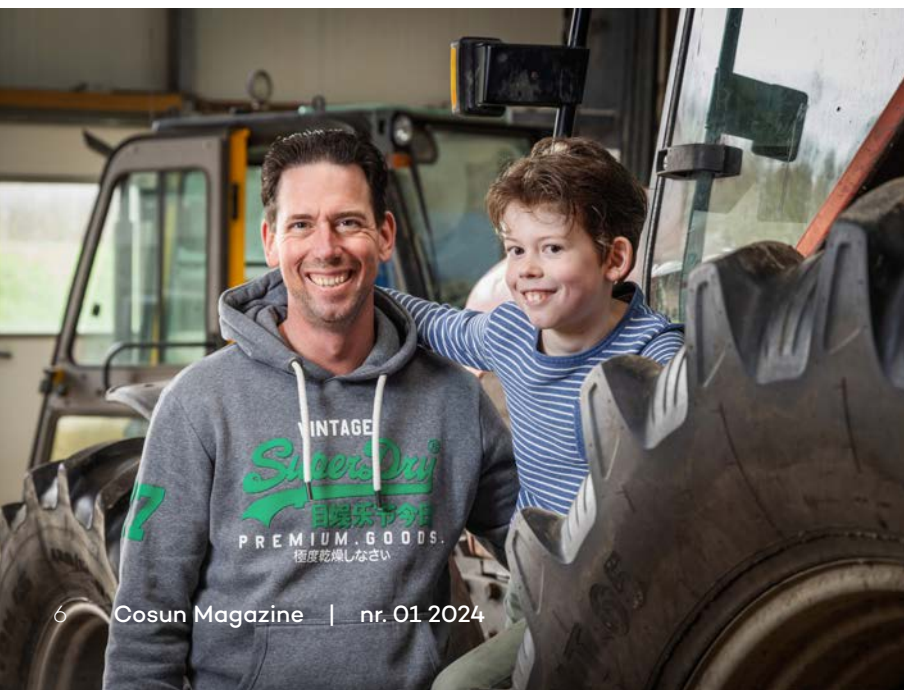
water kopen bij de WML, de Waterleidingmaatschappij Limburg, à 80 cent per m³.” Regenwater vasthouden is alleen daarom al lonend. Met een goede grondbewerking kan zijn perceel bij een normale bui een kleine 40 mm bufferen. Met aanvullende maatregelen wordt dat meer. Maar ook daaraan zitten grenzen. In juli 2021 viel 280 mm in drie dagen. Bert: “Zelfs in heuvelachtig gebied staan er dan langdurig plassen op je perceel. Dat soort schade laat zich in een brede weersverzekering moeilijk meewegen.”

Werkgangen combineren

“Om de bodem te ontzien reorganiseren we ook in machinekracht”, gaat Bert verder. “Bewerkingen worden gecombineerd en worden complexer. De trekkers worden zwaarder.”

Tot afgelopen jaar oogstte Bert zijn bieten met een lichtgewicht Moreau-rooier, een wagenrooier met kleine bunker. Nu komt de loonwerker met een 20 tons bunkerrooier. “Qua bodemdruk zijn we erop achteruit gegaan. Qua werkdruk vooruit.” Vorig jaar waren de bieten onder te natte omstandigheden gerooid. “In een bietencampagne moet je op enig moment rooien”, aldus Bert. Pas eind maart heeft hij de oogstsporen kunnen wegwerken. “Het ging langzaam. De grond had veel geleden.”

Eric van der Spelt:
‘Direct je moment
pakken’

Bert Merx bij een
van zijn schotten
tegen de afspoeling

Bert teelt achtereenvolgens tarwe, mosterdzaad, bieten, maïs en aardappelen. "Bieten laten zich na graan altijd goed zaaien. Maïs zaaien kan tot in mei. Dat geeft speelruimte. Je hoeft zo zelden kapot gereden grond te forceren. En omdat aardappelen niet alle stikstof opnemen, kan de tarwe daar wat mee", licht Bert zijn bouwplan toe. Vorig jaar ging het overigens niet helemaal volgens plan. "We hebben nog tot dinsdag voor Kerst aardappelen geroid. Een res-tant moesten we laten zitten. Tarwe zaaien was afgelopen herfst 'een dingetje'. Maar wat was dat vorig jaar niet?", zegt hij. "Het weer wordt extremer. We zullen ook in aardappelen veel meer naar oogstzekerheid moeten kijken. We moeten meer over op vroegere rassen." De bieten zaait hij in het mosterd-gewas. Dat helpt tegen bodemerosie. Zaaïen doet hij in één werkgang in combinatie met de rotorkoep met een voorzetwoeler. Bert: "Qua brandstofverbruik maakt het allemaal niet zo heel veel uit, omdat je niet met een aparte trekker zaait. Meer van belang is, dat je geen treksporen op je land hebt, want dat kunnen erosiegeulen worden."

Nachtwerk

"Met zes weken nat weer blijven er maar weinig geschikte werkdagen over. Het aantal werkbare dagen is spaarzamer geworden", vertelt Eric van der Spelt uit Steenberg. Het

wordt daardoor ook steeds vaker nachtwerk. "Als de grond bekwaam is, ga je nu 's nachts door met zaaien. Vroeger hoefde dat veel minder. Je moet op alles veel meer er bovenop zitten. De hoofdbewerking moet je direct na de oogst uitvoeren. De kans dat het anders mis gaat, wordt steeds groter." Ook bij de oogst is het veel meer direct je moment pakken, zegt hij. "De wintertarwe was afgelopen jaar al oogstrijp in de tweede week van juli. Eén dagje uitstel moet kunnen, dacht ik toen." De flexibiliteit was er. Van der Spelt heeft een eigen combine. "Maar vervolgens is het vier weken gaan regenen. Je kijkt in het vervolg dan toch iets zorgvuldiger. Ik heb behoorlijk ingeleverd op de kwaliteit. Dat kost je geld."

Zonder beregening

Ook de bodemkwaliteit luistert nauw bij de extreme natheid en droogte. Van der Spelt teelt op lichte klei. Hij past op zijn bedrijf (160 hectare) niet-kerende grondbewerking toe en doet niet aan beregening. "Met beregening creëer je een harde plaat", zegt hij. Bij hem haalt de plant het vocht uit de bodem en uit een regenbui. Alleen de eerstejaars uien die de buurman op Erics percelen teelt, worden beregend. Wat ook helpt: "Met stroresten in de bodem loop je minder risico op een harde korst." Niet beregenen scheelt ook brandstofkosten en CO₂-emissie. Net als minder kunstmest en gewasbeschermingsmiddel gebruiken. "Het liefst werk ik met organische meststoffen", vertelt hij. Kiezen voor resistente rassen scheelt eveneens. "Ik heb liever een ras met een hogere resistentie en een iets lagere opbrengst dan omgekeerd", zegt Eric. "Het is een soort verzekeringspremie. Op het einde kan het je een besparing schelen." Eric heeft ook 12,5 hectare voor agrarisch natuurbeheer met mengsels voor overwinterende akkervogels. Daar gebruikt hij sowieso geen kunstmest en chemische gewasbeschermingsmiddelen. "Ik hoef niet per se met een gewas mijn geld te

verdienen. Het moet gebeuren met de grond. Geld verdienen met natuur telen vind ik ook best. Dat maakt niet uit", zegt hij.

Bankerfields

Van der Spelt deed ook mee aan een proef met zogeheten bankerfields in een perceel suikerbieten tegen de luizendruk. De kruidenstroken tussen de spuitsporen trokken de natuurlijke vijanden van de luis aan. "Het werkt, maar onder aan de streep hou je minder aan je bieten over dan bij een chemische bestrijding. Een ander nadeel is de veronkruiding", is zijn ervaring. Eric bewerkt zijn grond met een spitter, een bouwvoorlichter en een woelpoot. De ploeg blijft zoveel mogelijk in de schuur, "maar soms kan het niet anders. Je moet steeds ook kijken: In hoeverre past iets me?" De spitter gebruikt Eric ook voor het onderwerken van de groenbemester. Voorheen maaid hij die en ploegde het onder. "Ik probeer ook zoveel mogelijk in één werkgang te doen. Spitten en zaaien gebeurt gelijktijdig." Dat de grond was losgetrokken met een woelpoot gaf afgelopen jaar extra profijt bij de bietenoogst. De bodemstructuur heeft weinig geleden door de slechte oogstomstandigheden.

Zonnepanelen

Met zijn zonnepanelen wil Eric meedoen aan een grootschalige praktijktest om van roestpoeder weer ijzerpoeder te maken. Het ijzerpoeder is brandstof voor een energiecentrale. Dat vermindert de afhankelijkheid van aardolie en aardgas. Met Erics zonnepanelen wordt het roestige restproduct weer opgewerkt tot schoon ijzerpoeder. "Zoets is aantrekkelijker dan investeren in een accu op je erf." Het proefproject is nog niet gestart. Het wachten is op de overheidssubsidie.

Ton Schönwetter
redacteur

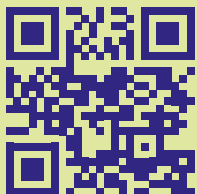
De Zoete Groet brengt leden en medewerkers samen

Al 125 jaar halen we door samenwerking het beste uit onze gewassen. Dat begint op de akker en wordt door de medewerkers in de businessgroepen verder tot waarde gebracht. Om hier aandacht aan te besteden organiseerde Cosun in het kader van de jubileumactiviteiten op 13 en 14 maart de *Zoete Groet*.

Meer zien van de Zoete Groet?

De mooiste momenten van de Zoete Groet zijn vastgelegd op film. Kijk op <https://vimeo.com/927182510> of scan de QR-code.

Met een jubileumblik Cosun-stroopwafels op zak brachten medewerkers uit alle businessgroepen een bezoek aan telers in heel Nederland. Beiden zijn onmisbaar voor het succes van Cosun.

Voor de Cosun-medewerkers was het een uitgelezen kans om een kijkje achter de schermen te nemen op een boerenbedrijf, kennis op te doen over het begin van de keten en meer te leren over de gewassen en de meerwaarde van coöperatief ondernemen. De leden kregen de kans iets van de dagelijkse praktijk van het boerenbedrijf te laten zien, hun verhaal te delen en te horen over de ervaringen van de medewerkers en hoe zij vanuit hun functie bijdragen aan de coöperatie. Een mooie aftrap om samen het jubileum te vieren.

Hoogtepunten

De kennismaking vond plaats aan de keukentafel onder het genot van een

kop koffie met een stroopwafel om elkaar beter te leren kennen. Daarna volgde een rondleiding over het erf, langs percelen, de vele landbouwmachines en eventueel de boerderijwinkel.

Niet eerder kregen leden en Cosun medewerkers de kans om elkaar op deze manier te ontmoeten. We hebben veel positieve reacties ontvangen en kunnen terugkijken op een geslaagd evenement. Op deze pagina's staat een impressie van de vele mooie, leuke en verrassende momenten van de Zoete Groet-bezoeken.

Femke Meeuwissen
afdeling communicatie

‘Ik vind de belangstelling van de mensen van Cosun fijn. Een mooi moment om te laten zien wat wij allemaal doen om een goed product af te leveren’

Een Cosun-teler over de Zoete Groet

‘Het was een waardevolle ervaring. We kregen een leerzaam inkijkje in de werkzaamheden van de coöperatieleden’

Een Cosun-medewerker over de Zoete Groet

Het weer bepaalt

Dit voorjaar zorgen klimaatomstandigheden voor een vertraagde uitzaai. Ook is extra alertheid op groene luis nodig. Meer en meer bepalen de wisselende weersomstandigheden de voortgang in de teelt. We zullen meer moeten inspelen op natte en droge weersomstandigheden. De landbouw zal mee moeten doen om de CO₂-emissie te reduceren.

Het weer van de dag bepaalt het bietengroei seizoen. Het lijkt alsof het sinds oktober 2023 niet meer droog is geweest. Veel voorjaarswerkzaamheden moeten nog worden uitgevoerd. Begin april was nog maar 5% gezaaid. De natte weersomstandigheden belemmeren de voortgang. Daarnaast is het de vraag wat de invloed wordt van de slechte bodemstructuur door de natte winter en de oogstomstandigheden van vorig jaar. De eerste signalen voor de opbrengstverwachting zijn dus niet gunstig.

Klimaatverandering

Het weer is grillig. Veel signalen geven aan dat we door klimaatverandering rekening moeten houden met langere periodes van droogte en van natte omstandigheden. Het is belangrijk dat we hier goed op inspelen en als sector toewerken naar klimaatadaptatie. Dat betekent water langer vasthouden in de regio om te kunnen gebruiken in droge periodes. Een goede bodemstructuur en -kwaliteit draagt bij aan optimale beworteling, waardoor onder droge omstandigheden de bieten het langer volhouden. Daarnaast is bij wateroverlast een goede perceelontwatering essentieel.

De hoeveelheid CO₂ in de lucht neemt toe, een belangrijke oorzaak voor de gemiddelde temperatuurstijging en de veranderingen in het klimaat. Los van de hiervoor genoemde weersveranderingen is een hogere temperatuur en meer CO₂ gunstig voor de bietenteelt in Nederland. Maar over het algemeen is deze ontwikkeling een bedreiging voor de toekomst. Volgens de internationaal gemaakte afspraken moeten wij als samenleving er alles aan doen om deze ontwikkeling te stoppen.

Het reduceren van CO₂ is een groot maatschappelijk thema, waar iedereen aan mee zal moeten doen. Ook in de bietenteelt zal hiervoor meer aandacht worden gevraagd. In de teeltvergaderingen is hierover al gesproken. Het thema zal de komende jaren vaker op de agenda staan. Naast de inzet van groene energie zal de grootste aandacht uitgaan naar de inzet van stikstofmeststoffen: de hoeveelheid, de aard van de meststof en de wijze van toepassen. Naast CO₂ hebben methaan (CH₄) en lachgas (N₂O), de andere

klimaatgassen, een nog belangrijkere invloed. Lachgas komt in meer of mindere mate vrij bij de inzet van meststoffen.

Let op de groene luis

Alle signalen staan nu al op een verhoogd risico voor de verspreiding van het vergelingsziektevirus. De wintertemperatuur was hoger dan in 2020, een jaar met in de suikerbieten veel aantasting van het virus. Met de kortdurende vorst heeft de groene luis een grote overlevingskans. Een grote bron van vergelingsvirus vormen potentieel de restanten van bieten na de slechte oogstomstandigheden van vorig jaar. Een vroege ontwikkeling van de luis in combinatie met de latere zaai moet ons extra waakzaam maken. Het advies is de bladluismonitor in BAS-app goed te volgen en zelf regelmatig in het gewas te kijken of er luizen actief zijn.

Pieter Brooijmans
manager agrarische dienst

Extra waakzaamheid nodig voor het vergelingsziektevirus

Late start van
het teeltseizoen

Groei en verduurzaming bietenareaal

Vanaf 2025 is VVAK verplicht

Vanaf 2025 wordt het VVAK-certificaat verplicht voor de levering van bieten. De meeste telers zijn al VVAK-gecertificeerd. Het certificaat is uitgebreid met een duurzaamheidsmodule. Het duurzaam telen van suikerbieten wordt steeds belangrijker. Steeds meer afnemers vragen om garanties hieromtrent.

Het bietenareaal groeit dit jaar licht. De toewijzing is 2% hoger dan 110%. Het toewijzingspercentage is verhoogd in verband met de huidige gemiddelde opbrengst en de scherpere uitzaaai op de toewijzing. Het streven is om in 2024 een gelijkblijvend volume suiker te produceren. Om bestaande klanten te kunnen blijven beleveren. De telers hebben daarop in hun zaaivoornemen goed ingespeeld. De bietenzaadbestedingen geven een goed inzicht in het zaaivoornemen. We verwachten een toename van het areaal met 3,5% tot circa 86.500 hectare.

Late zaai

De eerste bieten zijn gezaaid in de tweede week van maart. Deze 66 hectare is voornamelijk gezaaid in Midden- en Noord-Nederland. De gemiddelde zaaidatum wordt dit jaar later dan het vijfjaarsgemiddelde van 8 april. Voor een optimale suikeropbrengst is een vroegere zaai gewenst. Gemiddeld genomen was de grond nog niet goed genoeg om te zaaien. Ook waren er diverse regenbuien. Desondanks konden op verschillende plaatsen telers toch zaaien. Op 26 maart was ruim 2% van het areaal (1.850 hectare) gezaaid. Eind maart stonden de eerste planten al boven. In de tweede week van april is de zaai weer hervat.

VVAK-certificaat

Sinds 2016 is Cosun Beet Company SAI Gold-gecertificeerd. We zitten op het hoogste niveau qua duurzame bietenteelt. Hiervoor is Unitip verder uitgebouwd met modules, zoals een organische-stofbalans. Cosun Beet Company is SAI Gold-gecertificeerd tot september 2025. Bij hercertificering komen er nieuwe voorwaarden. BO Akkerbouw heeft geanticipeerd op de verduurzaming van teelten met de uitbreiding van het VVAK-certificaat met een duurzaamheidsmodule. Hiermee wordt voldaan

aan de laatste nieuwe voorwaarden. Cosun heeft besloten vanaf 2025 VVAK verplicht te stellen voor de levering van bieten. Circa 78% van de telers is reeds VVAK-gecertificeerd. Met Unitip blijft Cosun Beet Company op termijn voldoen aan de eisen voor de gouden status. Deze status is ook van belang voor onze klanten. Voor 2024 kunnen telers al overgaan op VVAK. Als telers VVAK-gecertificeerd zijn, vervalt het voedselveiligheidscertificaat suikerbieten. Dit is ook in VVAK geborgd.

Naast deze voorwaarden krijgt de sector ook te maken met Scope 3-eisen. Scope 3 richt zich op de CO₂-reductie in de keten en is bedoeld om aan de eisen van het Klimaatakkoord van Parijs te voldoen. In scope 3 zit ook de teelt. Voor de teelt zijn afgelopen jaar nulmetingen uitgevoerd. Samen met de telers wordt komende periode bekeken aan welke reductiemogelijkheden gewerkt gaat worden.

Arno Huijsmans
directeur agrarische zaken

De eerste bieten zijn laat gezaaid

Interessant toekomstgericht evenement

Cosun en IRS hebben hun jaarlijkse praktijkdag dit jaar geïntegreerd in het Future Farming & Food Experience event: 30 mei Boerderij van de Toekomst, Lelystad. Door deze combinatie kan er een breed programma worden aangeboden.

De vraag die centraal staat is: Hoe kunnen we op een geïntegreerde manier chemische en andere teeltmaatregelen combineren om ziekten, plagen en onkruiden in suikerbieten te beheersen.

Machines

Nu al zeker zijn demonstraties van de Farmdroid en Ekobot. Daarnaast wordt de drone van Qlobel getoond die groenbemesters kan zaaien. Voor een actueel overzicht zie de website. Verder zal de E-Vario weeder in combinatie met een elektrisch aangedreven Fendt te zien zijn. Net als veel andere machines en bedrijven op het uitgebreide beursdeel.

Toekomstige teelttechnieken

In het Groeikracht Cosun onkruidplatform worden verschillende onkruidbeheersingsstrategieën getoond.

Hierbij wordt gekeken naar de integrale aanpak van onkruiden met een doelgerichte inzet van herbiciden gecombineerd met mechanische onkruidbeheersing.

De toekomst van groene teeltmaatregelen wordt toegelicht. Het inzaaien van anti-luisdek gerst tussen de bieten is een voorbeeld van een dergelijke teeltmaatregel. Door deze gerst komen er minder groene luizen in de bieten en ook minder vergelingsziekte. Een andere teeltmaatregel is het zaaien van resistente rassen. Er zullen twaalf rassen met specifieke eigenschappen te zien zijn. Zie voor een overzicht van de onderwerpen www.irs.nl/praktijkdag2024.

Groeikracht Cosun tent

In een grote tent staan IRS en Groeikracht Cosun en vele andere innovatieve bedrijven uit de bieten-

Late start van het teeltseizoen (boven) en extra waakzaamheid nodig voor het vergelingsziektevirus

sector, zoals Betaseed, DLF, KWS, SESVanderHave, Soiltech en Strube.

Vraag-maar-raak-sessies

In twaalf zogenaamde Vraag-maar-raak-sessies worden actuele landbouwonderwerpen besproken. Ingeleid door experts, met veel ruimte voor vragen van belangstellenden. Onderwerpen zijn onder andere onkruidbeheersingsstrategieën en "wat kunnen we (niet) verwachten van resistentieveredeling".

Interessant evenement

Ter gelegenheid van het 125-jarig jubileum van Cosun, zal er op het Foodplein ook een stand zijn met de innovatieve foodproducten van Cosun Beet Company/Aviko/Sensus/Cosun Protein. Daarnaast zijn er ook nog een Data- en Energieplein. Al met al een heel interessant programma. Aanmelden kan via www.irs.nl/praktijkdag2024 of de QR-code. Tot ziens op 30 mei 2024!

Jurgen Maassen
coördinator voorlichting

Aanmelden
bezoek

FUTURE FARMING & FOOD EXPERIENCE

30 MEI | LELYSTAD

mede mogelijk gemaakt door

Verantwoordelijkheid van deze rubriek

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
0165-516 070
irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie

Jurgen Maassen

De EcoRobotix ARA vorig jaar op het Groeikracht Cosun Onkruid Platform in Nieuw-Balinge

Een effectieve onkruidbestrijding is cruciaal

In elke teelt is het belangrijk de zaadvorming van onkruiden te voorkomen. Ook wortelonkruiden en aardappelopslag moeten worden bestreden. Door goed onkruidmanagement worden problemen voor nu en later beperkt. Naast volveldsbespuitingen met herbiciden zijn aanvullende maatregelen beschikbaar.

Spotsprayer

Een innovatieve aanvulling op de huidige methoden is de ARA spotsprayer van EcoRobotix. Deze geavanceerde machine is ontworpen om aardappelopslag en onkruiden te detecteren en kan gericht spuiten op een zeer klein oppervlak (6 cm x 6 cm). Hierbij kunnen zowel niet-selectieve middelen (bijvoorbeeld glyfosaat) als selectieve middelen gebruikt worden.

Mechanische onkruidbestrijding

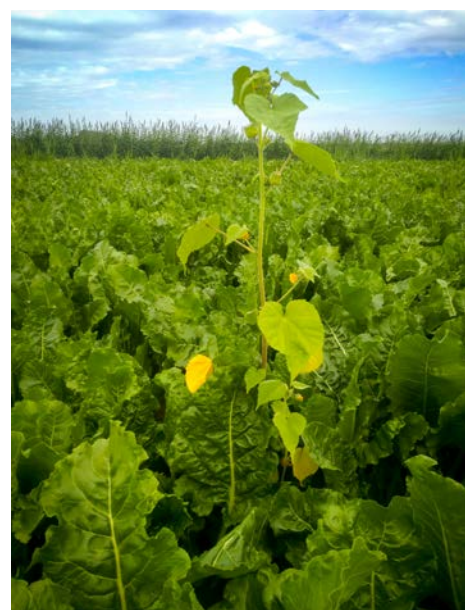
Door gebruik te maken van machines als schoffels en wieden is – in aanvulling op een beperkte inzet van herbiciden – een aanzienlijke reductie van werkzame stof mogelijk, met ook een goede effectiviteit op het onkruid. Ook nieuwe innovatieve ontwikkelingen om met een robot onkruid te plukken, te stomen of te laseren gaan voor de praktijk belangrijk worden.

Ook na sluiting gewas alert zijn

Het is verstandig de onkruidontwikkeling op het perceel ook na het sluiten van het gewas goed te blijven volgen. Met name onkruiden die boven het gewas uitkomen, kunnen veel zaad vormen. Bij een gering aantal onkruiden volstaat een doorgang met de hak door het gewas om uitbreiding van onkruid (onder andere fluweelblad, hondspeterselie, melganzenvoet) te voorkomen. Komt er veel onkruid boven het gewas uit, dan is de inzet van een onkruidplukker een optie om de zaadproductie te verminderen.

Al deze ontwikkelingen maken een integrale aanpak mogelijk. Deze zaken zijn te zien op de Groeikracht Cosun Onkruid Platforms.

Sjef van der Heijden
projectleider Onkruidbeheersing

Fluweelblad, een potentieel probleem onkruid dat verwijderd moet worden voor de zaadvorming

IIRB-congres over innovatief onderzoek

Op 27 en 28 februari vond in Brussel het 79ste IIRB-congres plaats. Tijdens dit congres werden presentaties gegeven door onderzoekers uit verschillende Europese landen en de Verenigde Staten. Centraal stond innovatief onderzoek om de bietenteelt verder te helpen, waarbij rentabiliteit en ecologie in balans zijn.

Innovatief onderzoek is nodig om de doelen van de Europese Farm-to-Fork-strategie te kunnen halen. Deze strategie heeft ondermeer als doel het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te reduceren. Chemische onkruidbeheersing vervangen door de mechanische draagt bij aan dit doel.

Mechanische onkruidbeheersing

Olga Fishkis van het Duitse bieteninstituut IfZ heeft dit op economische, ecologische en procesmatige aspecten onderzocht. Belangrijke conclusies van haar onderzoek waren dat conventionele mechanische onkruidbeheersing 100-150% meer broeikasgassen uitstoot en zeven keer

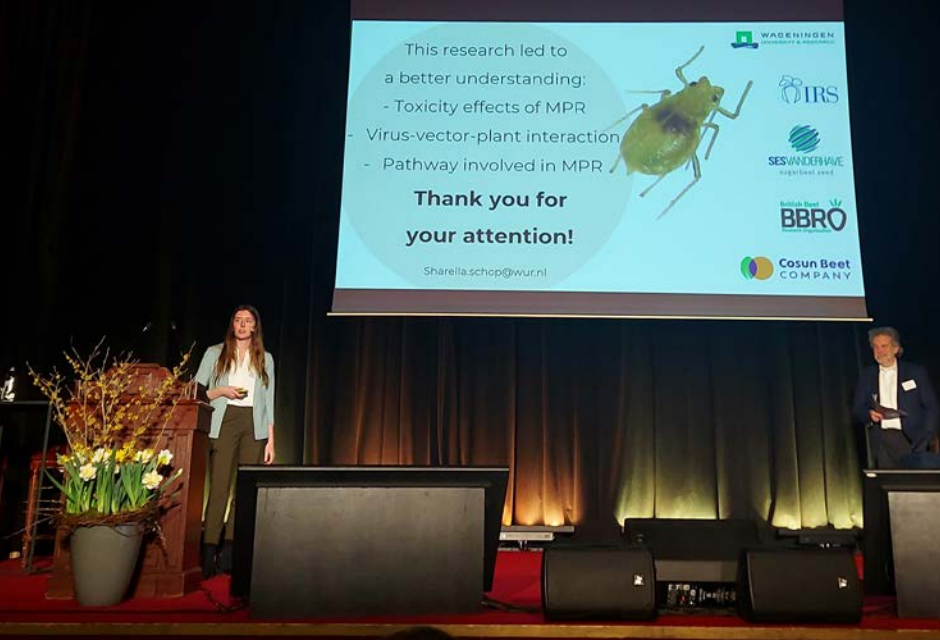
meer diesel verbruikt ten opzichte van de gangbare volvelds herbicidebespuitingen. Chemische, zowel als mechanische onkruidbeheersing hebben beide een laag toxicologisch risicoprofiel. Om de doelen van de EU te bereiken zijn innovatieve oplossingen noodzakelijk, bepleitte Fishkis. Denk daarbij aan kleine wiedrobots die op zonne-energie lopen.

SBR en RTD

Een urgent onderwerp dat ook aan bod kwam, is het Syndroom Basses Richesses (SBR), een 'nieuwe' ziekte die in Duitsland het afgelopen jaar ongeveer 50.000 hectare suikerbieten heeft aangetast. SBR heeft een grote impact

Linda Geenen van het IRS hield een presentatie over bodeminsectenbeheersing

Sharella Schop vertelt over haar PhD-onderzoek naar ouderdomsresistentie tegen vergelingsziekte.

op de wortelopbrengst en suikergehalte. Vaak kwam SBR in Duitsland voor in combinatie met Rubbery Taproot Disease (RTD). De veroorzakers van de ziektes zijn fytoplasma's. Dit zijn zeer kleine gespecialiseerde bacteriën zonder celwand. Verschillende soorten glasvleugelcicaden (insecten) spelen een rol in de overdracht. Ook in Zwitserland en Centraal-Europa vormen deze ziektes een grote bedreiging voor de teelt. Hoewel er daar weer andere insectenvectoren, fytoplasma's, stammen en secundaire infecties overheersen. Tot nu toe zijn maatregelen in bouwplanverband het meest effectief gebleken: geen wintergerst of -tarwe na de bietenteelt. Daarnaast helpt maïs na bieten, zwarte braak en ploegen in de uitzieking. In Nederland zijn SBR en RTD niet aangetoond tijdens de internationale monitoring van 2023.

Cercospora

Om cercospora-infectie te voorspellen worden in de verschillende landen diverse soorten modellen gebruikt. In deze modellen is vaak de RV, temperatuur, neerslag en start van de aantasting opgenomen. In de presentatie van Nathan Wyatt van de Universiteit van Noord-Dakota (Fargo, USA) werd een studie gepresenteerd om het voorspellende model uit te breiden met kenmerkende aspecten van de biologie van cercospora. Aangetoond werd dat sporen die met de wind worden megedragen, maanden voorafgaand aan de latente infectie al aanwezig zijn. In deze sporen werd ook gekeken naar resistenties tegen verschillende soorten fungiciden. Dit soort informatie kan wellicht in toekomst bijdragen aan verdere verfijning van modellen aan de start van het bladschimmelseizoen.

Anti-luisdekgerst

Ook werd vanuit COBRI, een samenwerking van het IRS met het Deens-Zweedse (NBR), Duitse (IfZ) en Belgische (KBIVB) bieteninstituut, meerjarig onderzoek gepresenteerd naar het anti-luisdek met gerst. Uit dit onderzoek dat gedurende drie jaar op 25 locaties werd uitgevoerd, kwam naar voren dat de aanwezigheid van gerst tussen jonge bietenplanten een afwerende werking had op groene

perzikluizen en zwarte bonenluizen. In bieten met gerst werden minder en kleinere populaties gevonden dan in bieten zonder gerst. Daarnaast had gerst ook een afwerend effect op trips en bietenkever. Het anti-luisdek dient evenals het anti-stuifdek gerst te worden vernietigd, voordat de gerst een hoogte van 15 cm bereikt, om gewasconcurrentie te voorkomen. In 2024 wordt dit systeem verder onderzocht op IRS-proefvelden waarbij gekeken wordt naar integratie met het LDS of mechanisch opruimen.

Meer informatie

De presentaties van IRS-collega's Bram Hanse over cercosporabeheersing en Linda Geenen over bodeminsecten-beheersing zijn te vinden op www.irs.nl. Net zoals alle posterbijdragen over onder andere de inzet van tolerante vergelingsziekerassen, de inzet van groene middelen voor de beheersing van bladluizen en het gebruik van natrium.

Levine de Zinger
projectleider insecten

Bram Hanse ging in op de cercosporabeheersing

Beschikbaarheid insecticiden beheersing bladluizen

In 2024 heeft alleen Teppeki een toelating om bladluizen en vergelingsziekte te beheersen. Daarnaast zijn er door Cosun met ondersteuning van twee partners voor twee middelen vrijstellingsaanvragen ingediend. Op het moment van schrijven was er nog geen duidelijkheid over deze vrijstellingen. Scan de QR-code en/of ga naar www.irs.nl/luisbeheersing2024 voor de meest actuele stand van zaken.

Aanmelden Cosun festival

Dat Cosun 125 jaar bestaat, vieren we graag op ons eigen festival met alle leden, contracttelers en Cosun-medewerkers. Veel leden hebben zich al aangemeld. Bent u er ook bij? Meld u zich dan uiterlijk 6 mei aan. Tussen 12.00 en 21.00 uur staat een indrukwekkend programma klaar. Geschikt voor jong en oud. Van rustig borrelen tot dansen. Op zes podia valt te genieten van optredens van artiesten als Marco Schuitmaker (Engelbewaarder), Kris Kross Amsterdam, Tiktok Tammo (Dikke Bak met Bietn) en The Dirty Daddies. Ook is er een speciaal familieprogramma met diverse activiteiten, zoals workshops van Floris Göbel (YouTuber en dierenexpert), Mad Science, knutsel- en kookworkshops en een game area. Leer op een interactieve manier meer over Cosun en haar business-groepen. Wie wil genieten van lekker eten en drinken kan terecht bij een de vele foodtrucks. Vergeet tot slot niet een ritje te maken in het reuzenrad of de zweefmolen. Kijk voor meer informatie in de flyer bij dit Cosun Magazine.

Save the date: 15 november

Ben jij een jonge teler? De jongerenraad van Cosun organiseert op vrijdagmiddag 15 november een inspirerende bijeenkomst voor jonge bietentelers in DeFabrique in Maarssen. De bijeenkomst staat in het teken van het 125-jarig jubileum. We willen dan graag ook stilstaan bij de toekomst.

Kamp van Koningsbrugge

Het wordt een interactief programma, waarbij het thema 'Samen kom je verder' centraal staat. Een van de sprekers is Ray Klaassens, bekend van het TV-programma 'Kamp van Koningsbrugge'. Ray vertelt over zijn ervaring als leider bij de Special Forces en zal spreken over samenwerking, weerbaarheid en

veerkracht. Het belooft een interessante bijeenkomst te worden die wordt afgesloten met de leukste vrijdagmiddagborrel van het jaar. Wil je het niet missen? Zet dan deze datum alvast in je agenda. Meer informatie volgt.

